

Література

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи / С.С. Вітвицька. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2002. – 160 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Есарева З.Ф. Взаимодействие научной и педагогической деятельности преподавателя университета : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / З.Ф. Есарева. – Л., 1975. – 22 с.
4. Есарева З.Ф. Особенности деятельности преподавателя высшей школы / З.Ф. Есарева. – Л. : ЛГУ, 1974. – 110 с.
5. Зміст і сутність педагогічної діяльності : навч. посіб. / [О.Г. Романовський, О.С. Пономарьов, С.М. Пазиніч та ін.]. – Х. : НТУ “ХПІ”, 2007. – 228 с.
6. Кузьмина Н.В. Педагогическое мастерство учителя как фактор развития способностей учащихся / Н.В. Кузьмина // Вопросы психологии. – 1984. – № 1. – С. 23–28.
7. Леонтьев А.Н. Деятельность, сознание, личность / А.Н. Леонтьев // Избранные психологические произведения : в 2 т. – М. : Педагогика, 1983. – Т. 2. – 320 с.
8. Остапчук О.Є. Система педагогічної діяльності вчителя: синергетичний підхід / О.Є. Остапчук // Педагогіка і психологія. – 2001. – № 3–4. – С. 89–96.
9. Сластенин В.А. Педагогика: инновационная деятельность / В.А. Сластенин, Л.С. Подымова. – М. : Магистр, 1997. – 224 с.
10. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи / М.М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – 352 с.
11. Шадриков В.Д. Проблемы системогенеза профессиональной деятельности / В.Д. Шадриков. – М. : Наука, 1982. – 231 с.

ТОКАРЄВА А.В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙНОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Перша декада ХХІ ст. – це час розвитку та значних змін у викладанні іноземних мов. Питання глобалізації, зростання впливу Інтернету як засобу комунікації й самовираження, спірні погляди на роль англійської мови як світової, сучасні дискусії навколо “зіткнення цивілізацій” справляють великий вплив на місце та вибір шляхів вивчення іноземних мов.

Останніми роками в методиці викладання відбувається перехід від парадигми розвитку “комунікативної компетенції” учнів до розвитку їх “міжкультурної компетенції”. Цілі навчання іноземних мов також значно змінюються. Наприклад, Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти (The Common European Framework of Reference for Languages), які зараз широко використовуються як спільна основа для побудови мовних програм, підручників та іспитів у багатьох європейських країнах, головним за-

вданням висувають розвиток вмінь учнів користуватися лінгвістичними й комунікативними навичками в різних ситуаціях спілкування, різними мовами й у різних культурних контекстах [1]. У зв'язку з новими цілями навчання багато викладачів іноземних мов звертається до нових інформаційних технологій (далі – НІТ) з метою поліпшення та доповнення традиційних комунікативних завдань. Зокрема, сучасні викладачі вивчають можливості сумісних онлайн-ових проєктів як автентичного й ефективного способу підготовки учнів до міжкультурної комунікації.

Мета статті – охарактеризувати онлайн-ові технології, які зараз найчастіше використовуються в практиці викладання іноземних мов, та розглянути чинники, які впливають на ефективність упровадження цих технологій.

Як було попередньо зазначено, сьогодні викладачі іноземних мов організовують онлайн-овий обмін, тому що бачать у ньому великий потенціал до зближення цільової мови й культури з користувачами мови. Як наслідок, комп'ютерно опосередкована комунікація розглядається як потужний засіб розвитку лінгвістичних умінь і культурного знання учнів. Визначаємо *комп'ютерно опосередковану комунікацію* (далі – КОК) як таку, що відбувається за допомогою онлайн-ових інструментів, таких як електронна пошта, дискусійні форуми, електронні дошки об'яв, текстові та усні чати.

Комп'ютерно опосередкована комунікація характеризується в літературі як автентичне мовленнєве середовище, в якому спілкування, а не форма має першочергове значення [6]. Наприклад, асинхронна комунікація (електронна пошта) дає змогу використовувати автентичне мовлення й змістовний контекст. Порівняно з безпосереднім спілкуванням і синхронними онлайн-овими інструментами таке середовище надає учням достатньо часу, щоб обміркувати та сформулювати своє висловлювання, і таким чином сприяє зростанню синтаксичної складності та тривалості “співбесіди”. Синхронна комунікація – комунікація в режимі реального часу (текстові чати), що імітує усну розмову, не ускладнену можливим тисненням безпосередніх дискусій. Учням не потрібно хвилюватися про вимову або про судження однокласників. Дослідження підтверджують той факт, що учні частіше й пропорційніше беруть участь в онлайн-ових дискусіях, ніж при безпосередньому спілкуванні [3]. Додамо, що онлайн-ові дискусії створюють центроване на учнях середовище, в якому вони готові ризикувати й менше використовувати рідну мову [2].

Відзначимо, що комп'ютерно опосередкована комунікація розвиває не тільки мовленнєві вміння. Таке спілкування забезпечує розвиток культурних знань користувачів.

Погоджуємося з тим, що культурне знання посіло центральне місце в навчальних програмах з іноземних мов. Поняття “соціокультурна компетенція”, “міжкультурна компетенція” та “міжкультурна комунікація” присутні в мовній політиці таких країн, як Великобританія, Франція, Німеччина, Сполучені Штати, Канада, Австралія тощо. Тих, хто вивчає мови зараз часто характеризують як “культурних посередників” або “міжкультурних

промовців”. Вивчення ж іноземних мов все частіше визначають як “процес опанування культурними нормами і поглядами з метою посередництва та встановлення співвідносин між рідною та іншою культурами” [4, с. 5]. Такий погляд на розвиток соціальної компетенції учнів означає, що викладання іноземних мов має сфокусуватися на озброєнні учнів знаряддям розвитку міжкультурного порозуміння. Замість постачання фактичної інформації про історію, установи, видатні події та видатних діячів тощо або опис загальних поглядів, цінностей і ставлень представників цільової культури, пріоритетним завданням сьогодення є навчання студентів методів аналізу міжкультурної комунікації, які б допомагали орієнтуватися в ситуаціях неочікуваних, які не були раніше в їхньому досвіді і які відображають суспільство не тільки крізь призму культури еліти, що домінує [4].

На сьогодні існує багато онлайн-проектів, які поєднали користувачів мови з носіями цільової мови з метою обміну культурною інформацією. Термін *онлайн-міжкультурний обмін* означає процес участі осіб, які вивчають іноземну мову, у спільних проектах з партнерами з інших культур через використання онлайн-комунікаційних інструментів, таких як електронна пошта, відеоконференції, дискусійні форуми з метою розвитку комунікаційної здібності, міжкультурної сенситивності та автономії учнів.

Нам відомо, що зараз у викладанні іноземних мов найчастіше використовуються три моделі онлайн-міжкультурного обміну: *електронний тандем, культура та електронне партнерство*.

Модель *електронний тандем* – це взаємна підтримка й навчання між двома учнями, кожний з яких є носієм цільової мови іншого. Перші публікації з тандемного навчання з’явилися на початку 1980-х і пов’язані з іменами Дж. Вольфа (J. Wolff) та Г. Браммертса (H. Brammerts). Перший електронний проект було організовано у 1992 р. між студентами Рур – університету міста Бохум і студентами університету Род-Айленду з метою розповсюдження ідеї тандемного навчання та встановлювання його фундаментальних принципів. Модель електронного тандему у вивченні іноземних мов не є моделлю, яка бере своє походження в теорії, а є тривалою практикою, придатність якої визнана багатьма поколіннями користувачів. Тандемне навчання базується на двох керівних принципах: принцип взаємності та принцип автономії учнів. Як форма відкритого навчання, модель тандему позбавлена чіткої структури або заздалегідь окресленого змісту спілкування. Таким чином, користувачі моделі мають значну свободу у вирішенні, про що спілкуватися, у виборі завдань та вправ або виду зворотного зв’язку та способу корекції помилок [8].

Культура – це комп’ютерно опосередкована модель комунікації, яка сприяє інтеграції культурного знання в академічне навчання шляхом встановлення прямого спілкування між двома групами учнів з різних культур з метою порівняння цих культур. Модель була створена в 1997 р. групою викладачів кафедри іноземних мов та літератури Массачусетського технологічного інституту Г. Фурстенбергом (G. Furstenberg), Ш. Веріном (Sh.

Waryn) та С. Левет (S. Levet). Відправним пунктом для свого проекту автори використали ідею про те, що культурна компетенція включає більше, ніж накопичення фактів про іншу культуру: історію, традиції, свята тощо. З погляду авторів, розуміння культурних цінностей – це “тривалий динамічний процес переговорів, які ведуться навколо розуміння значення різних поглядів” [5]. Замість нього вони запропонували спосіб культурного порівняння, в якому елементи двох різних культур розглядаються поряд, що дає змогу безпосередньо побачити схожість або різницю концепцій, поглядів, ставлень і способів взаємодії тієї чи іншої культури.

Проект *культура* єднає дві групи студентів з двох різних країн, які навчаються в більш-менш схожому академічному середовищі й вивчають мову іншої країни. Ці дві групи обмінюються різним культурним матеріалом, частина якого є продуктом осіб, які навчаються (відповіді на запитання анкет, записи у форумах, есе), а інша є зовнішнім джерелом (онлайнове середовище, фільми, статті), які є в наявності на спільному веб-сайті. Цей матеріал згодом стає основою для тривалого крос-культурного діалогу, в якому студенти порівнюють, аналізують та обговорюють свої спостереження як з групою іноземних партнерів, так і з одногрупниками.

Третя модель онлайнного міжкультурного обміну, яка має назву *електронне партнерство*, значно відрізняється від попередньої моделі відсутністю керівних принципів щодо використання мови, тематичного змісту або структури обміну. Електронне партнерство – це мережа шкіл та вчителів країн Євросоюзу, які користуються інструментами та платформами електронного порталу, залучають своїх учнів до співпраці в крос-культурних міжнародних проектах. Електронне партнерство відчинено початковій та середній школі країн – членів Європейського Союзу. Модель була створена в рамках програми з електронного навчання (Рішення № 2318/2003/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європи від 05.12.2003 р.) з метою інтеграції нових інформаційних технологій (НІТ) до освітньої та підготовчої систем Європи, виховання відчуття європейської тотожності, усвідомлення лінгвістичної різноманітності Європейського континенту. Існує чотири технологічні та педагогічні принципи, які становлять основу проектів електронного партнерства: інтеграція НІТ та концепції Європейської тотожності до системи середньої освіти; педагогічне новаторство завдяки викладацьким асоціаціям та обміну ідеями; створення Європейських шкільних онлайнних мереж; зміцнення міжкультурної обізнаності учнів.

Оскільки викладачі іноземних мов усе частіше включають онлайнний міжкультурний обмін до свого педагогічного репертуару, виникає питання їх обізнаності про потенційну непередбачувану напруженість, що може виникнути при онлайнних обмінах. За даними К. Крамш та С. Торн (С. Kramsch & S. Thorne), такі фактори, як розбіжність комунікативних жанрів, лінгвістичних стилів, академічних культур, мають вплив на розвиток культурного порозуміння [5]. В ідеалі, онлайнний обмін має залучати студентів до подальшого дослідження індивідуальних та соціальних істо-

рій, які є основою поглядів та думок їх партнерів; спонукати до бажання зрозуміти більш широкі лінгвістичні властивості та прагматичну сторону мови, що вивчається; розвивати вміння аналізувати ресурси та обмеження такого жанру, як Інтернет-писання; підтримувати комунікацію навіть при недостатньому порозумінні й розцінювати відрізнні погляди або незнайомий стиль взаємодії як нагоду для особистого зростання [9].

Аналіз онлайн-ових міжкультурних обмінів, які дали змогу учням успішно розвинути деякі аспекти міжкультурної комунікативної компетенції, дав змогу виявити такі характеристики ефективної комунікації:

- учні/студенти були залучені до *діалогу* з іноземними партнерами про рідну та цільову культури, що привело до зростання усвідомлення відмінностей у поглядах на продукти та звички двох культур;

- учні/студенти ставили запитання, які сприяли зворотному зв'язку та рефлексії з боку своїх партнерів;

- учні/студенти намагалися налагодити особисті “дружні” стосунки з партнерами, а не просто виконувати завдання, які були дані;

- учні/студенти мали можливість виражати свої почуття та погляди на свою культуру сприйнятливій “аудиторії”;

- окрім базової інформації по темі обговорювання, вони також забезпечували своїх партнерів аналізом та особистою думкою щодо теми дискусії;

- учні/студенти усвідомлювали та реагували на потреби та інтереси партнерів, давали відповіді на їхні запитання та заохочували писати більше на тему, яка викликала інтерес;

- учні/студенти враховували соціопрагматичні правила мови партнера, коли писали відповіді цільовою мовою [9].

Тобто доходимо висновку, що здатність побудувати особисті відносини з партнерами в комп'ютерно опосередкованій комунікації, чутливість до потреб партнерів та їх комунікативного стилю, вміння продукувати заохочуюче, глибоке спілкування є ключовими чинниками ефективного онлайн-ового спілкування та розвитку міжкультурної комунікативної компетенції.

Висновки. Отже, комп'ютерно опосередкована комунікація та онлайн-овий міжкультурний обмін створюють можливість для розвитку лінгвістичних умінь і культурних знань учнів. При цьому особи, які вивчають іноземні мови, повинні мати знання про те, як онлайн-ова поведінка організовується та інтерпретується в різних культурах, як взаємодіяти з представниками інших культур у режимі он-лайн і виявляти значення певної онлайн-ової поведінки, тобто вміти поводитися з багатокультурним характером Інтернету й розуміти культурні коди та форми презентації Всесвітнього Павутиння.

Література

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 276 с.

2. Abrams Z. From theory to practice: Intercultural CMC in the L2 classroom. In L. Ducate&N. Arnold (Eds.), *Calling on CALL: From theory and research to new dimensions in foreign language teaching*. – Texas : CALICO Monograph Series, 2006 – P. 181–210.

3. Beauvois M. Write to speak: The effects of electronic communication on the oral achievement of fourth semester French students. In J.A. Muyskens (ED.), *New ways of learning and teaching: Focus on technology and foreign language education*. Boston: Heinle&Heinle, 1998 – P. 93–115.

4. Byram M., Feng A. *Living and studying abroad: Research and practice*. Multilingual Matters Ltd., 2006 – 276 p.

5. Furstenberg G., Levet S., English K., Maillet K. Giving a virtual voice to the silent language of culture: The cultura project. In *Language Learning and Technology*. – 2004. – № 5(1). – P. 55–102. – Режим доступу: www.llt.msu.edu/vol5num1/furstenberg/default.html.

6. Kelm O. *The application of computer networking in foreign language education: Focusing on principles of L2 acquisition*. – Honolulu : University of Hawai'i L2 Teaching and Curriculum Center, 1996. – P. 19–28.

7. Kramsh C., Thorne S. Foreign language teaching as global communicative practice. In D. Block & D. Cameron (EDS.), *Globalization and language teaching*. – London : Routledge, 2002. – P. 83–100.

8. O'Dowd R., *Online intercultural exchange: An introduction for foreign language teachers*. – Clevedon : Multilingual Matters Ltd., 2007. – 286 p.

9. Ware P. "Missed" communication in online communication: tensions in a German- American telecollaboration. In *Language Learning and technology*. – 2005. – № 9(2). – P. 64–89. – Режим доступу: www.llt.msu.edu/vol9num2/ware/

ЧЕРЕМИСОВА І.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Соціально-економічні причини сьогодення помітно погіршили здоров'я населення України в цілому й молоді особливо. Гостро постала проблема формування у студентів понять "здорового способу життя" і "фізичне виховання" без завдання шкоди здоров'ю. Ця проблема вимагає від навчальних закладів створення таких умов загального розвитку молодих людей, які б сприяли поліпшенню їхнього фізичного і психічного здоров'я, гармонізації їхніх відносин з навколишнім соціальним середовищем, від чого залежить майбутнє всього суспільства та кожної особистості. У їх вирішенні велике значення має правильна організація процесу формування в студентів здорового способу життя засобами фізичного виховання. Те, що погіршення здоров'я молоді – основного і найпродуктивнішого носія генфонду нації – може призвести до демографічної катастрофи, не може викликати сумнівів. Потрібно звернути увагу на поліпшення якості з фізичного виховання у вищих навчальних закладах.